

บทวิจารณ์หนังสือ:
เมียนมาร์-สยามยุทธ์
Book Review: Myanmar-Siam Warfare

ภมรี สุรเกียรติ

สำนักพิมพ์มติชน. 2553, 344 หน้า.

มนต์ชัย ผ่องศิริ
Monchai Phongsiri

“...นักวิจารณ์ที่แท้จริง พึงใคร่ครวญให้เกียรติกับความตึงามของวรรณกรรมมากกว่าความบกพร่อง เพื่อค้นหาความสวยงามที่ผู้เขียนซ่อนเอาไว้ และสื่อสารกับโลกถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้สังเกตเห็นนั้น แต่นักวิจารณ์ที่ขาดการพิจารณาแยกแยะมักโจมตีด้วยถ้อยคำรุนแรง...”
(Addison, 1712)

คำกล่าวข้างต้นได้แสดงให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม (literary criticism) ที่ค่อนข้างชัดเจนของ Joseph Addison ชาวอังกฤษผู้ซึ่งเป็นทั้งนักการเมือง นักเขียน และนักวิจารณ์วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 อันเป็นแนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นว่าเหมาะสมจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจารณ์หนังสือเมียนมาร์-สยามยุทธ์เล่มนี้ ซึ่งดร.ภมรี ได้ปรับปรุงจากงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “พลวัตสงครามไทย-พม่า ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19” โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บทที่หนึ่ง จาก “ไทยรบพม่า” สู่ “พม่ารบไทย” กว่าศตวรรษของการศึกษาประวัติศาสตร์ “สงครามระหว่างไทยและพม่า” ผู้เขียนได้ชี้แจงถึงข้อจำกัดในการศึกษามูลเหตุแห่งสงครามไทย-พม่าในงานศึกษาที่มีมาก่อนหน้านั้น ตั้งแต่งานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชูปถัมภ์ “พงศาวดารเรื่องไทยรบพม่า” (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2463) มาจนถึงงานเขียนของสุเนตร ชุตินธรานนท์ เรื่อง “พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า” (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2537) โดยผู้เขียนสรุปให้เห็นว่า การทำสงครามขนาดใหญ่ระหว่างไทยและพม่านั้นสามารถแบ่งได้เป็นสองช่วงสำคัญ คือ ช่วงแรก สมัยราชวงศ์ตองอูยุคต้น ซึ่งตรงกับสมัยอาณาจักรอยุธยาตอนกลาง (รัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิจนถึงรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช) ในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 และช่วงที่สอง สมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น ซึ่งตรงกับสมัยอาณาจักรอยุธยาตอนปลาย (รัชสมัยของพระเจ้าเอกทัศ), กรุงธนบุรี (รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยสงครามที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่อาณาจักรพม่าจะมีบทบาทหลักในการทำ “สงครามเชิงรุก” ส่วนอาณาจักรสยามนั้นมีบทบาทในการทำ “สงครามเชิงรับ” แต่งานศึกษาประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่าที่ผ่านมาจะอยู่ภายใต้กรอบการศึกษาที่มีอาณาจักรสยามเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์จะมีงานที่เปิดพื้นที่ที่มีฝ่ายพม่าเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์อยู่ไม่มากนัก ดังนั้นผู้เขียนจึงชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของงานชิ้นนี้ว่า ต้องการเติมเต็มข้อจำกัดดังกล่าวมาข้างต้น ในการวิเคราะห์สงครามไทย-พม่า ด้านความสัมพันธ์กับพัฒนาการและการเติบโตของรัฐพม่าเป็นหลัก นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดบางประการในการวิเคราะห์มูลเหตุปัจจัยของสงครามไทย-พม่า ที่ให้ความสำคัญเพียงบางด้านเท่านั้น เช่น สมเด็จพระอมรินทราบรมราชูปถัมภ์ให้ความสำคัญกับความขัดแย้งด้านภูมิศาสตร์การเมือง นิธิ เอียวศรีวงศ์ให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองภายในกลุ่มรัฐพม่า หรือ Helen James ให้ความสำคัญกับความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ในขณะที่สุเนตร ชุตินธรานนท์ ได้เปิด

ประเด็นกรอบความคิดที่อยู่เบื้องหลังของสงครามไทย-พม่า มาจากคติความเชื่อเรื่อง “พระเจ้าจักรพรรดิราช” หรือพระเจ้าเอกราชาผู้เป็นใหญ่เหนือกษัตริย์ใดๆ ในชมพูทวีป ทำให้ทั้งกษัตริย์ไทยและพม่าโบราณต่างกำหนด “ปริมณฑลทางอำนาจ” (Mandala) ที่แน่นอน อีกทั้งผู้เขียนยังได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานฝ่ายไทย หรือเลือกใช้ข้อมูลจากพงศาวดารพม่าเฉพาะในส่วนที่เสริมหลักฐานข้างฝ่ายไทย

บทที่สอง อาณาจักรตองอูยุคต้น: การแรกผนวกกรุงศรีอยุธยา กล่าวถึงการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรพุกาม และการเรืองอำนาจของอาณาจักรตองอูยุคต้น ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในสภาพแตกแยก กระจายเป็นนครรัฐต่างๆ ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มรัฐฉาน กลุ่มรัฐพม่า กลุ่มรัฐอะระกัน และกลุ่มรัฐรามัญ จนมาถึงยุคราชวงศ์ตองอูยุคต้น ในราว ค.ศ. 1485-1599 (พ.ศ. 2028-2142) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระเจ้าบุเรงนองครองราชย์ ค.ศ. 1551-1581 (พ.ศ. 2094-2124) ที่สามารถรวบรวมกลุ่มรัฐต่างๆ ไว้ในอำนาจได้สำเร็จ ทำให้รัฐพม่าสามารถทำสงครามขนาดใหญ่ข้ามภูมิภาคได้เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์พม่า นอกจากนี้กษัตริย์พม่าในสมัยราชวงศ์ตองอูยุคต้นยังได้ย้ายศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองจากดินแดนพม่าตอนใน ลงมาสู่ที่ราบลุ่มตอนล่างและชายฝั่งของรามัญประเทศ อันเป็นเหตุให้ปริมณฑลทางอำนาจของกษัตริย์พม่ามาซ้อนทับกับปริมณฑลของกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งนำมาสู่ความขัดแย้งและการเผชิญหน้ากันเนื่องจากกษัตริย์แห่งอาณาจักรทั้งสองต่างต้องการที่จะขยายปริมณฑลอำนาจเข้าครอบครองเมืองสำคัญตามแนวชายฝั่งตะนาวศรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองท่ามะริด ทวาย และตะนาวศรี เนื่องจากเป็นเมืองท่าที่มีการค้ามั่งคั่งในน่านน้ำตะวันออกของอ่าวเบงกอล และยังเป็นเมืองที่สำคัญที่อยู่ในเส้นทางการค้าทางบกข้ามคาบสมุทรมลายู ซึ่งเชื่อมการค้าระหว่างอ่าวมะตะมะและอ่าวไทยอีกด้วย

บทที่สาม อาณาจักรตองอูยุคฟื้นฟู: ปริมณฑลอำนาจที่ปราศจากกรุงศรีอยุธยา ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าพระเจ้าบุเรงนองได้กลายเป็นแบบอย่างในการขยายปริมณฑลอำนาจที่กษัตริย์พม่ายุคต่อมายึดถือปฏิบัติตาม แต่การขยายปริมณฑลอำนาจนั้นมีขอบเขตกว้างใหญ่ไพศาลในระยะเวลาอันรวดเร็ว จนการพัฒนา

ระบบการบริหารและควบคุมอาณาจักรอย่างมีประสิทธิภาพตามไม่ทัน ประกอบกับการก่อกบฏของชาวมอญเป็นระยะๆ ได้บั่นทอนเสถียรภาพ หัวเมืองน้อยใหญ่ได้ก่อกบฏแยกตัวเป็นอิสระและแข่งขันขยายอำนาจกันเอง จนนำมาซึ่งการล่มสลายของอาณาจักรตองอูยุคต้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 ต่อมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ดินแดนพม่าตอนบนซึ่งมีเงื่อนไขเหนือกว่าดินแดนพม่าในตอนล่าง ทั้งในเรื่องกำลังคน พื้นที่เพาะปลูก และบริบทแวดล้อมทางการเมือง จึงสามารถสถาปนาตนเองขึ้นเป็นศูนย์กลางอำนาจในการรวบรวมอาณาจักรพม่าขึ้นใหม่อีกครั้งเป็นอาณาจักรตองอูยุคฟื้นฟูหรือ “อาณาจักรนอยงยาน” แต่กระนั้นสงครามระหว่างไทยและพม่าในสมัยอาณาจักรตองอูยุคฟื้นฟู ก็เป็นเพียงสงครามขนาดเล็กที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออาณาจักรคู่สงคราม นอกจากนี้ราชสำนักตองอูยุคฟื้นฟูยังมุ่งสถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตรกับกรุงศรีอยุธยาเป็นหลักอีกด้วย

บทที่สี่ อาณาจักรคองบองตอนต้น: การผนวกกรุงศรีอยุธยา ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญทั้งที่เหมือนและแตกต่างของอาณาจักรใหม่ คือ มีแนวนโยบายทางการเมืองการปกครองที่เหมือนกันเกือบทุกด้าน แม้ว่าอาณาจักรตองอูยุคฟื้นฟูจะล่มสลายในราวปี ค.ศ. 1752 (พ.ศ. 2295) แต่โครงสร้างการเมืองการปกครองและระบบบริหารราชการตามแนวทางที่กษัตริย์ตองอูยุคฟื้นฟูวางไว้ยังดำรงอยู่ และกษัตริย์คองบองตอนต้นยังยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการปกครองอาณาจักรสืบมา แต่ส่วนที่มีความแตกต่างประการสำคัญคือ การกำหนดปริมณฑลอำนาจของอาณาจักรคองบองตอนต้น ได้ผนวกเอาอาณาจักรอยุธยา อาณาจักรลาวล้านช้าง อาณาจักรมณีปุระ และอาณาจักรอะระกันเข้าไว้ด้วย ในสมัยพระเจ้าปดุงครองราชย์ ค.ศ. 1782-1819 (พ.ศ. 2325-2362) นอกจากนี้ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดในการวิเคราะห์มูลเหตุแห่งสงครามไทยพม่าในสมัยอาณาจักรคองบองตอนต้นหรือสมัยปลายอยุธยาว่ายึดติดกับกรอบการวิเคราะห์ “ความสัมพันธ์สามเส้า” ระหว่างไทย มอญ และพม่า ที่มองว่าราชสำนักพม่าไม่พอใจที่กบฏมอญมักหลบหนีการปราบปรามเข้ามาพึ่งพิงอาณาจักรอยุธยา จนมองว่ากลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง จึงโจมตีกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นแหล่งให้การสนับสนุนและพักพิงแก่กบฏชาวมอญ รวมไปถึงประเด็นความขัดแย้งทางเศรษฐกิจในบริเวณเมืองที่สำคัญ

ชายฝั่งตะนาวศรี ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นการวิเคราะห์ที่ค่อนข้างหยุดนิ่ง ทำให้มองไม่เห็นภาพความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสงครามไทย-พม่าได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เพิ่มกรอบการวิเคราะห์ ประการแรก การกำหนดขอบเขตของการทำสงคราม ซึ่งในสมัยอาณาจักรต้องอยู่คั่นพม่าเป็นการทำสงครามเพื่อกำหนดปริมณฑลอำนาจ ด้วยการช่วงชิงการครอบครองดินแดนชายขอบที่สำคัญ ในขณะที่อาณาจักรครองบองตอนต้นนั้น เป็นการทำสงครามเพื่อผนวกเอาอาณาจักรอยุธยาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร ส่งผลให้ยุทธวิธีที่ใช้และผลของสงครามแตกต่างกัน ประการที่สอง ปัจจัยภายในของพม่า ได้แก่ สถานการณ์ระหว่างดินแดนพม่าตอนบนและพม่าตอนล่าง ความแตกต่างทางสภาพภูมิประเทศของอาณาจักรต้องอยู่คั่นพม่ากับอาณาจักรครองบอง ซึ่งผู้เขียนมองว่าเงื่อนไขเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการกำหนดระดับการทำสงครามกับกรุงศรีอยุธยา และต่อมาอาณาจักรครองบองก็เริ่มเสื่อมอำนาจหลังจากการพ่ายแพ้สงครามกับกรุงรัตนโกสินทร์ทุกครั้ง แม้จะในสงครามใหญ่ที่พระเจ้าปดุงยกทัพมาถึง 9 กองทัพใหญ่ บุกรเข้ามา 5 เส้นทางในปี ค.ศ. 1785 (พ.ศ. 2328) แต่กลับพ่ายแพ้เสียหายอย่างมาก จนกระทั่งดินแดนตะนาวศรีตกไปเป็นอาณานิคมของอังกฤษหลังจากแพ้สงครามอังกฤษ-พม่าครั้งที่หนึ่ง

บทที่ห้า วิถีแห่งรัฐ วิถีแห่งสงคราม: ศักยภาพและความพร้อมของรัฐพม่าในการทำสงครามข้ามภูมิภาค ผู้เขียนได้วิเคราะห์เอาไว้ค่อนข้างน่าสนใจว่า สงครามสมัยหลังอาณาจักรพุกามจนถึงก่อนต้องอยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14-16 นั้น เป็นสงครามที่จำกัดขอบเขตภายในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำอิรวดี แต่สงครามในสมัยต้องอยู่คั่นพม่าเป็นต้นมา ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นสงครามที่ครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้างไปยังดินแดนลุ่มน้ำสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายแห่ง ได้แก่ ลุ่มน้ำชีวิน ลุ่มน้ำอิรวดี ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำโขงตอนบน อันเป็นปฏิบัติการทางทหารขนาดใหญ่ข้ามภูมิภาค ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐพม่าในสมัยนั้นสามารถสถาปนาอำนาจได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง สามารถดึงเอาทรัพยากรจากส่วนต่างๆ ของอาณาจักรและอาณาจักรต่างๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจ มาใช้ในการทำสงครามได้อย่างเต็มที่ จนมีศักยภาพและความพร้อมทางการทหารทั้งในด้านกำลัง

คน เสี่ยงอาหาร และเทคโนโลยีทางการทหารที่ทันสมัย ซึ่งผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสามประการนี้ล้วนมีส่วนสำคัญ เพราะการมีกำลังคนจำนวนมากสาธาก็ทำให้เกิดจุดอ่อนในด้านการจัดหาเสบียงอาหารที่พอเพียง หรือหากมีเพียงปืนไฟและปืนใหญ่ที่ทันสมัยเพียงประการเดียวก็ไม่อาจโจมตีกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ เนื่องจากตัวพระนครมีป้อมปราการที่แข็งแกร่ง มีคูน้ำกว้าง และกรุงศรีอยุธยาเองก็มีอาวุธปืนไฟพร้อมพลทหารแม่นปืนจำนวนมาก ในระดับที่ไม่แตกต่างจากกองทัพพม่าเช่นกัน ดังนั้นความพร้อมในปัจจัยทั้งสามประการทำให้กองทัพพม่าสามารถปิดล้อมกรุงศรีอยุธยาได้นานนับปีจนพ่ายแพ้เพราะขาดเสบียงอาหาร

บทที่หก วิถีแห่งรัฐ วิถีแห่งการสงคราม: พลวัตของปฏิวัติทางการทหารในสงครามไทย-พม่า ผู้เขียนได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในปฏิบัติการทางทหารของสงครามไทย-พม่าในมุมมองที่ต่างจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นุภาพ กล่าวคือ เมื่อสมัยพระเจ้ากรุงหงสาวดีนั้นมารบเยี่ยงกษัตริย์ มีการเก็บบริบททรัพยากรและจับตัวผู้คนไปเป็นเชลยตามประเพณีของสงครามเท่านั้น แต่สมัยพระเจ้าอังวะมารบพุ่งอย่างโจร เพราะมุ่งหมายแต่จะเอาทรัพย์สินและกวาดต้อนผู้คนไปเป็นเชลยใช้สอยในเมืองพม่า เมื่อตีเมืองไหนได้ก็เผาเมืองนั้นทิ้ง ในขณะที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการปกครองของรัฐพม่า จากเดิมที่เป็นการปกครองแบบระบบอุปถัมภ์ ที่อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบหลวม เปลี่ยนมาเป็นรัฐที่มีการวางระบบบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งปฏิบัติการทางทหารและการทำสงครามเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของรัฐด้วย ดังนั้นเมื่อโครงสร้างของรัฐมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลต่อวิถีแห่งการทำสงครามของรัฐด้วยเช่นกัน คือ สงครามไทย-พม่าในสมัยอาณาจักรต้องอยู่คู่กัน ได้กำหนดเป้าหมายในการรักษาอาณาจักรอยุธยาให้คงอยู่ในฐานะประเทศราช แต่สงครามไทย-พม่าในสมัยอาณาจักรครองบองตอนต้น ต้องการปราบปรามอาณาจักรอยุธยาให้สูญสิ้นไป โดยใช้ยุทธวิธีที่รุนแรงและเด็ดขาด เพื่อไม่ให้อาณาจักรคู่สงครามสามารถกลับมาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐพม่าได้อีก

“ไทยรบพม่า” ในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช นุภาพ ถือเป็นงานประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่าชิ้นบุกเบิก ส่วน “เมียนมาร์-สยามยุทธ”

ของดร.ภมรี สุระเกียรติ เป็นงานวิเคราะห์สงครามไทย-พม่าในแง่มุมต่างไปจากการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา โดยใช้หลักฐานฝ่ายพม่าเป็นหลัก หรือเป็นงานที่ดร.ภมรี เรียกว่าเป็นการ “เปิดพื้นที่ที่มีฝ่ายพม่าเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์” โดยอ้างอิงหลักฐานจากพงศาวดาร วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ ตำนาน ตำรา และจารึกต่างๆ เพื่อให้เกิด “มุมมอง” มิติใหม่ๆ ของสงครามไทย-พม่า ซึ่งดร.ภมรีชี้แจงว่าต้องการทำความเข้าใจตัวตนของรัฐไทยจากแง่มุมของรัฐในดินแดนพม่าที่ร่วมสมัยกับรัฐไทย อันเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพตัวตนของรัฐไทยในแง่มุมที่ยังไม่เคยได้รับการศึกษาวิจัยมาก่อน จนได้รับคำชื่นชมว่าเป็นงานชิ้นเดียวที่นำเสนอเชิงเปรียบเทียบสงครามไทย-พม่า ได้อย่างครอบคลุมตลอดระยะเวลาาร่วม 400 ปี

ดร.ภมรี ใช้วิธีการเขียนและลำดับเรื่องราวได้อย่างน่าสนใจ โดยจำกัดกรอบเวลาของการศึกษาประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่าในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในการแบ่งลำดับการอธิบายเรื่องราวออกเป็น 6 บท ดังที่ได้สรุปมาข้างต้นนั้น ดร.ภมรี ได้เริ่มต้นการวิเคราะห์นั้นให้เห็นก่อนว่าในแต่ละบทนั้นต้องการชี้ให้เห็นประเด็นใดบ้าง จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูลและรายละเอียดเชิงอธิบายเพื่อมาสนับสนุนการวิเคราะห์ข้างต้น นอกจากนี้เนื้อหาที่อธิบายในแต่ละบทนั้นก็ไม่ได้ตัดตอนอย่างขาดหัววน ตามกรอบเวลาหรือการแบ่งยุคสมัยตามบทที่นำเสนอ มีการอธิบายเชื่อมโยงย้อนกลับไปในบทที่ผ่านมา หรือบางครั้งอธิบายไปข้างหน้าทีผลที่ตามมาด้วย ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจมูลเหตุปัจจัยแห่งสงครามไทย-พม่าได้โดยไม่ต้องเปิดย้อนกลับไปอ่านในบทที่ผ่านมา

กรอบเวลาการศึกษาประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่าในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งในฝั่งพม่านั้นตรงกับสมัยราชวงศ์ตองอูยุคต้นจนถึงราชวงศ์คองบองตอนต้น ส่วนในฝั่งไทยจะตรงกับสมัยอยุธยาตอนกลางมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลานี้แล้วจะเห็นได้ว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการอธิบายสงครามไทย-พม่าในช่วงเสียกรุงศรีอยุธยาทั้งสองครั้ง แต่กล่าวถึงสงครามไทย-พม่าในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ไม่มากนัก ซึ่งก็อาจเป็นไปตามที่ ดร.ภมรี ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่าต้องการหลุดพ้นกรอบการศึกษาประวัติศาสตร์สงครามไทย-พม่า ที่ยึดแนวทาง

การอธิบายของ “ไทยรบพม่า” เป็นคัมภีร์ จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์สงครามไทย-พม่า ด้านความสัมพันธ์กับพัฒนาการและการเติบโตของรัฐพม่าเป็นหลัก อีกทั้ง ดร.ภมรี ยังต้องการเติมเต็มข้อจำกัดในการวิเคราะห์มูลเหตุปัจจัยของสงครามไทย-พม่า ที่ให้ความสำคัญกับเพียงบางด้านเท่านั้น พร้อมทั้งเปิดประเด็นกรอบความคิดที่อยู่เบื้องหลังของสงครามไทย-พม่า มาจากคติความเชื่อเรื่อง “พระเจ้าจักรพรรดิราช” ที่มาควบคู่กับ “ปริมณฑลอำนาจ” (Mandala) และดูเหมือนว่า “ปริมณฑลอำนาจ” ได้กลายมาเป็นแนวคิดหลัก (main concept) ในการอธิบายมูลเหตุแห่งสงครามและความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ซึ่งในส่วนตัวของผู้วิจารณ์ เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาแนวคิด “ปริมณฑลอำนาจ” ด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นแบบแผนของการแผ่ขยายอำนาจการเมืองการปกครองของรัฐโบราณในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งเขมร ไทย ลาว พม่า และเวียดนาม ซึ่งตอบโต้แนวคิดการรวมศูนย์อำนาจปกครองเป็นหน่วยเดียวกัน (unified political power) หรือรัฐรวมศูนย์ (centralized state) ในประวัติศาสตร์ยุคหลัง ที่มีโครงสร้างเป็นราชอาณาจักรแบบจักรภพอังกฤษ หรือประเทศใหญ่ๆ ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ของยุโรป (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2551) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจท้องถิ่นของอาณาจักรเล็กๆ ก็มีความสำคัญในประวัติศาสตร์เช่นกัน และมีบทบาทสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและล่มสลายของอาณาจักรใหญ่ดังที่เกิดกับรัฐพม่า ซึ่ง ดร.ภมรี ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจในหนังสือเล่มนี้

เอกสารอ้างอิง

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2551). ระบิตเวลาเรื่องเขาพระวิหาร. วารสารเมืองโบราณ, 34 (1), หน้า 7-10.

Addison, Joseph. (1712). Spectator, 291, (February 2, 1712). **The Works of Joseph Addison, Volume 3.** (edited by Henry G. Bohn). London: George Bell and Sons. (1902). pp. 195-198.